

QAZAQSTAN RESPÝBLIKASYNYÝ BILIM JÁNE ҖYLYM MINISTRIGI
Ó. SULTANÝAZIN ATYNDÁĞY
QOSTANAI MEMLEKETTIK PEDAGOGIKALYQ ÝNIVERSITETI

**«Sultangazin oqýlary» I-shi Halyqaralyq
ǵylymi-praktikalyq konferensiasynyň
MATERIALDARY**

17-18 mamyr 2019

МАТЕРИАЛЫ
**I-ой Международной научно-практической
конференции «Султангазинские чтения»**

17-18 мая 2019

MATERIALS
**of the Ist International scientific and practical
conference «Sultangazin readings»**

May 17-18, 2019

Qostanai, 2019

ӘОЖ 378 (094)

КБЖ 74.58

C 89

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ

Бас редактор

Әбіл Еркін Аманжолұлы

тарих ғылымдарының докторы, профессор

Бас редактордың орынбасарлары:

Медетов Нурлан Амирович

физика-математика ғылымдарының докторы

Ташетов Аманжол Аскарович

PhD докторы

Редакциялық алқа мүшелері:

Утегенова Бибикуль Мазановна

педагогикалық ғылымдар кандидаты, доцент

Евдокимова Ольга Николаевна

педагогикалық ғылымдар кандидаты

Балгабаева Гаяхар Зкрияновна

тарих ғылымдарының кандидаты, доцент

Жұмабаев Канат Аканович

кандидат экономических наук

Бобренко Марина Александровна

Сатбаева Мұснай Түлегеновна

Жиенбаева Аида Аманжолқызы

«Сұлтанғазин оқулары» халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының
C 89 материалдары. = Материалы международной научно-практической конференции
«Султангазинские чтения». = Materials of the international scientific and practical
conference on «Sultangazin readings». – Қостанай, 2019.

ISBN 978-601-7934-72-9

«Сұлтанғазин оқулары» халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының материалдары жинағында білім беру жүйесін дамыту мен кадрларды даярлаудың ғылыми әлеуетін арттыру, қоғамды дамытудың маңызды мәселелері және «Мәңгілік Ел» бағдарламасының негізгі принциптерін жүзеге асуру жайында зерттеулер жарық көрді.

В материалах международной научно-практической конференции «Султангазинские чтения» опубликованы исследования актуальных вопросов развития системы образования и научного потенциала подготовки кадров, общества и реализации основных принципов программы «Мәңгілік ел».

The materials of the international scientific-practical conference «Sultangazin Readings» are devoted to studies of topical issues of the development of the education system and the scientific potential of personnel training, society and the implementation of the basic principles of the program «Mengilik el»

ӘОЖ 378 (094)

КБЖ 74.58

*Ә. Сұлтанғазин атындағы Қостанай мемлекеттік педагогикалық университетінің
Ғылыми кеңесінің шешімімен баспаға ұсынылған*

Жинақта ұсынылған мақалалардың мазмұны үшін жеке автор(лар) жауапты

ISBN 978-601-7934-72-9

© Ә. Сұлтанғазин атындағы Қостанай
мемлекеттік педагогикалық университеті, 2019

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУДАҒЫ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫНА ДАЙЫНДАУДЫҢ ЖОЛДАРЫ

Methods of educational literacy preparation while improving functional literacy of pupils

III.К. Карасартова¹, Б.К. Алькенова²
Sh.K. Karasartova¹, B.K. Alkenova²

¹«Өрлеу» біліктілікті арттыру үлттық орталығы» акционерлік қоғамының филиалы»,
Көкшетау, Қазақстан, *Madam.shattyk@mail.ru*

²М. Ғабдуллин атындағы көптілде оқытатын кәсіби мектеп-гимназиясы,
Көкшетау, Қазақстан, *bota 02111963*

Аннотация

Мақалада функционалды сауаттылық аясында оқу сауаттылығы зерделеніп, оқу техникасы немесе мәтіннің мазмұнын нақты түсініү бағалау емес, оқу барысында менгерген білімдері мен дағдыларын өмірлік жағдайларда қолдана білу ептіліктерін қалыптастыру, яғни, оқушылардың мәтін мазмұнын өз мақсаттарына жету үшін пайдалана білуі, қоғам өмірінде белсенділік таныту мақсатында білімдері мен мүмкіндіктерін дамыту қасиеттері анықталады

Abstract

In the article in the educational literacy of functional literacy is not studied, nor is the assessment of the content of the textbook or the content, but the ability to use the knowledge and skills learned in the learning process, that is to comprehend and understand the content of the textual content, and use the text content to achieve its goals in knowledge, ability to develop knowledge and skills to be more active in society.

Кілт сөздер: функционалдық сауаттылық, нәтижелер, Үлттық жоспар, оқу сауаттылығы, мәтін

Key words: functional literacy, results, national plan, educational literacy, text.

Қазіргі әлемде табысты тұлғаға айналу үшін, жай сауатты болу ғана емес, функционалды сауатты болу қажет, яғни шынайы өмір жағдайларында түбекейлі білімді қолдана білу керек. «Функционалдық сауаттылық» термині 1956 жылы Уильям Грейдің ЮНЕСКО үшін «Оқу мен жазуға үйрету» зерттеуінде енгізілген болатын. Дегенмен функционалдық сауаттылықты дамыту жөніндегі мәселесі тек 1980 жылдары ақпараттық технологиялардың екпіндей дамуы кезеңінде маңыздылыққа ие болды. Ал бүгінде функционалды сауатты болу – өмірлік қажеттілік, оған елдің амандығы, әлеуметтік мәдени және экономикалық дамуы көп жағынан тәуелді. Қазіргі адам қызметтердің барлық салаларында табысты жұмыс істеуге және жедел өзгеретін ақпараттық ортамен бірігүге мүмкіндік беретін білімділіктің деңгейін меншіктенуі тиіс. Ол үшін функционалдық сауаттылықтың маңызды құрамдас бөліктері болуы тиіс: үздіксіз оқу және даму, белсенді шығармашылық ойлауды дамыту, қойылған міндеттерді шешудің стандартты емес жолдарын табу, өзінің кәсіби жолы мен өмірлік бағдарларын таңдай білу.

Осыған орай мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығы мен дамытуын үйымдастырудың және басқару деңгейінің тиімділігі ретінде PISA нәтижелері талданып зерттелді. Қазақстан оқушылары халықаралық TIMSS зерттеулері бойынша пән бойынша білімдері жоғары, бірақ алған білімді өмірде қолдануға үйретілмейтіндігі байқалды.

Сол себепті жасалған Үлттық жоспарда көрсетілген функционалдық сауаттылықтың негізгі бір тетігі оқу нәтижелерін бағалау жүйесін өзгерту болып табылады. Яғни бағалау жүйесі функционалдық сауаттылықта сырттай бағалау және іштей бағалау болып бөлінеді. Іштей бағалау – оқу пәні бойынша оқыту сапасын диагностикалау және мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартты өлшеміне сәйкес жүзеге асырылуы тиіс. Ал сырттай бағалау –

әрбір деңгейді аяқтау бойынша білім алушының оку жетістіктерінің нәтижелеріне сәйкес (ҰБТ, ОЖСБ және т.б.), сондай-ақ халықаралық зерттеулерге (TIMSS, PISA және PIBLS) қатысусы арқылы жүзеге асырылады. Сыртқы бағалау белгілі бір мамандық иелеріне қатысты болса, іштей бағалау көбіне білім алушыларға қатысты.

Осыған орай бүгінгі күні білім беру үрдісінде жаңа форматтағы ҰБТ мәселесі мұғалімдерге де өз жұмысын жаңадан қарауды талап етеді. Халықаралық PISA бағдарламасына сәйкем функционалдық сауаттылыққа негізделген жаңашылдықтың бірі – оку сауаттылығы.

Мектептерде факультатив ретінде беріліп жатқан бұл сабактардың өткізу жолдары қалай болу керек. Аптасына 1 сағат, жылына 34 сағатқа негізделген бұл сабактың оқыту бағдарламасы жоқ, бірақ мұғалімдер қажеттілікті ескере отырып, өз біліктіліктері бойынша жоспарлар жасауда. Басты міндет оку сауаттылығын оқушыларға менгерту үшін неден бастау керек деген ойға тіреледі.

Біріншіден, оқушыларға оку сауаттылығы, оның мәні мен маңызын түсіндіріп өткен абзал. Сонымен оку сауаттылығы деген не?

Оку сауаттылығы – PISA зерттеуінде оқушылардың жазбаша мәтіндерді ұғына оқу қабілеттілігі және оларға рефлексия, олардың мазмұнын өз мақсаттарына қол жеткізу үшін қолдануы, білімдері мен дағдыларын қоғамның белсенді өміріне араласуы үшін дамытуы. Оку сауаттылығын тексеру оку техникасы немесе мәтіннің мазмұнын нақты түсінуін бағалау емес, оку барысында менгерген білімдері мен дағдыларын өмірлік жағдайларда қолдана білу ептіліктерін бағалауға бағытталған. Яғни, оқушылардың мәтін мазмұнын түсіне білуі және оларға ой жүгірте білу, мәтін мазмұнын өз мақсаттарына жету үшін пайдалана білуі, қоғам өмірінде белсенділік таныту мақсатында білімдері мен мүмкіндіктерін дамыту қабілеттері болып табылады.

Бұрынға мемлекеттік стандарт бойынша 5-сыныпта «Мәтін» деген тақырып болатын, оған 4 сағат берілетін, онан кейін 9-сыныпта осы тақырып қайталанып оған «Мәтіннің түрлері» деген тақырып қосылатын. Ал бүгінгі жаңартылған бағдарламада тек сол мәтіндермен жұмыс жасау көзделген. Яғни бүгінгі айтылып отырған оку сауаттылығы бойынша тікелей мәтіндермен жұмыс жасауға негізделген.

Мәтінді оқыту мен талдатуда оқушыларды бағыттау жолдары:

Жылдам оку

1. түсініп оку;
2. мықтап есте сақтау;
3. Мұқияттылық;
4. Уақыт;

Сөз мағыналарын түсіну

1. сөз мағыналары;
2. Тұрақты тіркестер;
3. ауыспалы мағына;

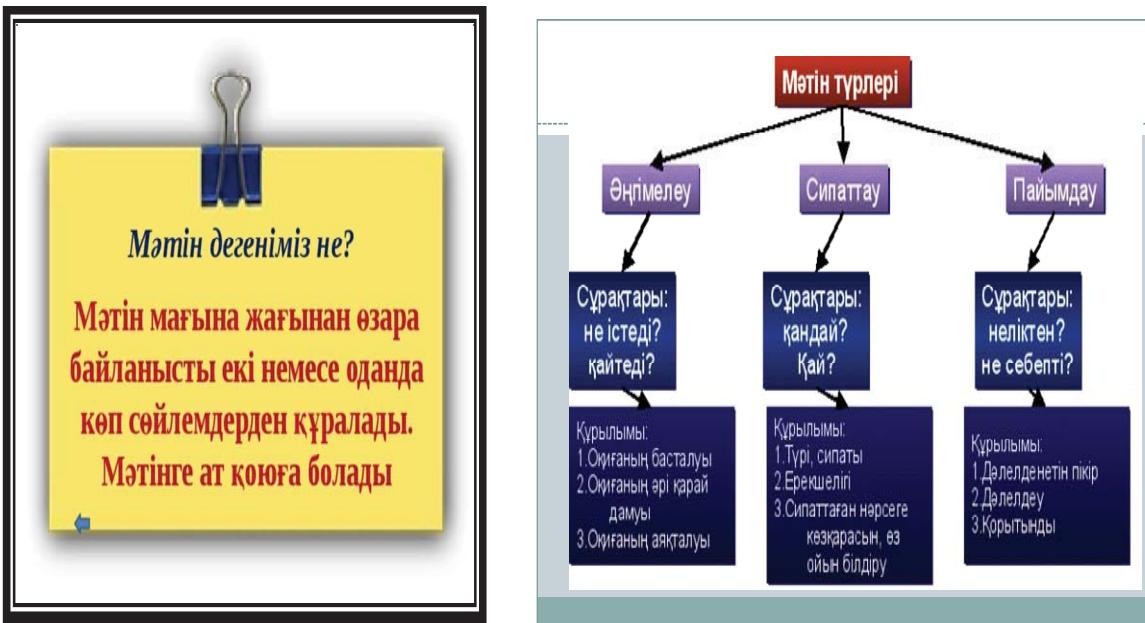
Мәтінді түсіну

1. Автордың мақсаты;
2. Қорытынды шығару
3. Негізгі ой;

Сөйлемді түсіну

1. Сөйлемнің мағыналық байланысы;
2. Сөйлем құрылымы;
3. Сөйлем анализі;

Сондықтан бұл сабакты «Мәтін және оның түрлері» деген тақырыптан бастаған жөн.

Curret 1 – «Mətindən және оның түрлері» тақырыбы

Одан кейінгі тақырыптар «Мәтіннің күрілымы», «Мәтіндегі тірек сөздер», «Мәтіннің стилі», «Мәтінге қатысты мақал-мәтелдер», «Мәтіннің азатжолға бөлінуі» т.б. болып жалғасын табады. Осы тақырыпты түсіндіргеннен кейін 2 жыл ҰБТ да кездескен мәтіндерге талдау жұмыстарын жүргізуге болады. Мәтіндермен жұмыс жасаудың негізгі көздері де интернетте берілген. Атап айтсақ, «Оқу сауаттылығына дайындалудың 7 әдісі» деген видеоролик бар.(көрсетіледі)

<https://www.youtube.com/watch?v=XykUJfmVMnU> – бұл видеоролик бойынша мәтінмен жұмыс жасаудың жолдары мен әдістері түсіндірілсе, келесі роликте <https://www.youtube.com/watch?v=86EKzxpjRY> мәтін бойынша сұрақтарға қалай жауап беру керектігі түсіндіріледі.

осы дереккөздерді сабакта пайдалану да мұғалімге үлкен көмек екені даусыз.

Бұрынғы ҰБТ бойынша қазақ тілінен оқушылар тек теорияны жаттап, оны тест арқылы сөйлемнен табуды ғана білетін еді. Сондықтан бұл әдіс оқушыларды автоматты түрде ережелерді есте сактауға ғана дағылдандырыды. Ал жаңа форматтағы оқу сауаттылығының оқушыларға берер пайдасы мол, яғни :

1. Оқушы тек теорияға ғана сүйенбей, кез келген мәтіннің мазмұнын түсінуге талпынады;
2. Оқушы әр мәтіннен өзіне керек өмірлік тағлым мен ақпарат алады;
3. Мәтіндер тек қазақ тілі бойынша ғана емес барлық пәндерге ортақ болғандықтан, оқушы қай тақырыптағы мәтін болса да (биология, математикадан берілетін сөз есептері т.б. пәндер) онда берілген сөздердің мағынасын түсініп оқи алатын болады;
4. Оқушы өз ойын толық жеткізіп, мәтін бойынша кез келген сұрақтарға жауап береді;
5. Мәтіндер өмірде кездесетін әр түрлі ситуацияларға бағытталғандықтан, оқушылар сол өмірлік мәселелерді қалай шешу жолдары жайлы ой түйеді.

Ж.Аймауитов: «Балаға ең қымбат, ең жылы, жақын нәрсе – туған жері, туған жерінің құбылыстарын білу балаға өте қызық. Мұндай оқыту жүйесі жергілікті өмірге, табиғатқа терең мазмұн беріп, оларды баланың санасында жаңдандырып, оларға баланың маҳаббатын арттырады, бала әлеумет түрмисына, тәніректегі әлемге терең көзben қарап үйреніп, жолығатын қыын мәселелерді оңай шешетін болады, бұрынғыдай мектептен шыққан соң, бала үйренген білімін ұмытып қалмайды, қайта білгенімен өмір жүзінде пайдаланатын болады», – деген сөзі осы оқу сауаттылығына оқытуда орындалса, функционалдық сауаттылықты шешудің бір қағидасы жүзеге асқан болар еді.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. Оқу сауаттылығы бойынша мәтін сұрақтарды шешудің 7 жолы(EduCon) [Электрондық ресурс]. Қолдану режимі: <https://www.youtube.com/watch?v=XykUJfmVMnU>.
2. ҰБТ жаңа формат. Оқу сауаттылығы ("Достық" Білім беру орталығы) [Электрондық ресурс]. Қолдану режимі: <https://www.youtube.com/watch?v=86EKzxpjfRY>.
3. ҚР Президентінің қазақстан халқына жолдауы. 2014ж. 17 қаңтар.
4. ҚР білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған бағдарламасы Астана, 2010 жыл.

ВОСПИТАНИЕ ПАТРИОТИЗМА ЧЕРЕЗ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ПОДХОД В ОБУЧЕНИИ ИСТОРИИ

Fostering patriotism through research approach in training of history

Н.В. Ковальчук

N.V. Kovalchuk

ГУ «Физико-математический лицей отдела образования города Костаная»,
Костанай, Казахстан, *nataly.rnv@mail.ru*

Аннотация

В настоящей статье освещены вопросы патриотизма как фундамента успеха нашего многонационального и многоконфессионального общества. Как вещает глава Республики Казахстан в своем недавнем послании: «Необходимо воспитывать в себе и наших детях это высокое гражданское качество, научить гордиться страной и ее достижениями, привить чувство глубокого понимания единства судеб и возможностей процветания всех людей, проживающих на территории республики». Исходя из этого главная обязанность учителя истории – познакомить учащихся со всей исторической правдой, раскрыть главные достижения мировой культуры, критически рассматривая прошлое.

Abstract

This article highlights the issues of patriotism as the Foundation of the success of our multi-ethnic and multi-religious society. As the head of the Republic of Kazakhstan broadcasts in his recent address: «It is necessary to educate ourselves and our children this high civic quality, to teach them to be proud of the country and its achievements, to instill a sense of deep understanding of the unity of destinies and opportunities for prosperity of all people living on the territory of the Republic». Based on this, the main duty of the teacher of history – to acquaint students with all the historical truth, to reveal the main achievements of world culture, critically examining the past.

Ключевые слова: патриотизм, история, научно-исследовательская деятельность школьников.

Key words: patriotism, history, pupil's research activity.

Патриотизм – это чувство любви к Родине, Отчизне, месту, где ты родился, вырос и осознал себя как личность. Он рассматривается как нравственный и политический принцип воспитания, содержанием которого является любовь к Отечеству, гордость за его прошлое и настоящее.

В Послании к народу Н.А. Назарбаев говорит о новом казахстанском патриотизме как основе успеха нашего многонационального и многоконфессионального общества. Воспитывая это чувство в каждом гражданине нашей Родины, мы сможем «сохранить дружбу, доверие, согласие и стабильность в нашем общем доме – Республике Казахстан, и не позволим никому нарушить это наше золотое достояние», – указывает Президент [1]. Необходимо воспитывать в себе и наших детях это высокое гражданское качество, научить гордиться стра-

МАЗМҰНЫ

СОДЕРЖАНИЕ

CONTENT

Ә. Сұлтанғазин атындағы Қостанай мемлекеттік педагогикалық университетінің ректоры, тарих ғылымдарының докторы, профессор Е.А. Әбілдің құттықтау сөзі.....	3
Приветственное слово ректора Костанайского государственного педагогического университета имени У. Султангазина, доктора исторических наук, профессора Е.А. Абіл.....	5
Greeting speech of the Rector of Kostanay state pedagogical university named after O Sultangazin, doctor of historical sciences, professor E.A. Abil.....	6

1 СЕКЦИЯ

БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІН ДАМЫТУДАҒЫ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ

CURRENT ISSUES OF THE EDUCATION SYSTEM DEVELOPMENT

Абдулина Г.Б. Развитие учебной самостоятельности будущих техников-программистов на основе интерактивных средств изучения дисциплин профессионального цикла	8
Абыкаликова К.А., Қапезова А.М., Жунаева М.Н. Органикалық заттардың құрылышын анықтауда физика-химиялық әдістерді қолдануға негізделген есептер.....	10
Айгужинова Г.З., Омаров А.Р., Темиргалиева С.Е. Роль адаптивной физической культуры в социализации инвалидов и лиц, с отклонениями в состоянии здоровья.....	13
Айтбенова А.А. ICT сабағында CLIL әдісін қолданып тілдік құзіреттілікті қалыптастыру	16
Алипбаева Г.А., Кабиева А.Н. Психикалық дамуы тежелген кіші мектеп жасындағы оқушылардың қоршаған орта сабактарында оқуға деген ынталарын қалыптастыру бойынша түзету жұмысы	20
Ахметбекова З.Д. Влияние интернета на развитие толерантности у студенческой молодежи	24
Ахметова Э.Б., Баймаганбетова К.Т. География сабактарында проблемалық оқыту әдістерін қолдану	27
Балаканова А.Е. Технология CLIL в преподавании общеобразовательных дисциплин.....	31
Балжанова А.М. Языковое образование в контексте современных образовательных тенденций в Казахстане.....	33
Бекетова А.С., Гринь Л.В. Современные инновации в системе образования	37
Бектурганова Р.Ч., Кетебаева К.К. Из опыта работы Костанайского колледжа Зерек по подготовке будущих учителей к исследовательской деятельности на основе информационно-коммуникационных технологий.....	40
Бикенова Г.С., Садақбаева А.А. Төменгі сынып оқушыларын шетел тілінде сөйлеуге үйретуде компьютерлік ойынның тиімділігі.....	44
Брагин Е.А. Изучение миграционных маршрутов и мест зимовок хищных птиц Костанайской области	46
Волкова Н.А. Формирование художественно-эстетической компетенции студентов-дизайнеров посредством декоративно-прикладного искусства	51
Ерсултанова З.С. Жоғары білім беруде ақпараттық коммуникациялық технологиялардың ролі.....	54
Жандауова Ш.Е., Байтасова А.В. Развитие логического мышления на уроках математики как основа повышения качества образовательного процесса	57

<i>Жұмагалиева Б.М., Срайыл Г.І.</i> Комплексонометрияның сульфат анионын анықтауда қолданылуы	60
<i>Журсиналина Г.С.</i> Даулды оқыту жүйесі – студенттерді іскерлік жетістігіне жеткізетін құрал	64
<i>Казакова О.В.</i> Развитие коммуникативной компетентности студентов в контексте психологического благополучия личности	69
<i>Каппасова Ш.Е.</i> Мұғалімнің рефлексивті тәжірибесі – оқыту үрдісін жақсартудың негізі	72
<i>Карасартова Ш.К., Алькенова Б.К.</i> Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттырудың оку сауаттылығына дайындаудың жолдары	78
<i>Ковалчук Н.В.</i> Воспитание патриотизма через научно-исследовательский подход в обучении истории	81
<i>Кови Н.А.</i> Реализация компетентностного подхода в процессе формирования будущего учителя физической культуры в условиях профессиональной практики	83
<i>Кравченко Т.Н.</i> Праздники как форма духовного обогащения учащихся	87
<i>Куребаева Г.А.</i> Девиантты мінез-құлықты жеткіншектермен қарым-қатынас тренингтері	92
<i>Лопарева Ю.В., Бактыгалиева А.К., Усенова Г.Р.</i> Актуальные проблемы в работе с музыкально-одаренными студентами и эффективные методы их обучения	95
<i>Мурзагалиева А.А., Валяева Е.А.</i> К вопросу изучения биоразнообразия териофауны севера Костанайской области	99
<i>Нұрмагамбетова Г.Т.</i> Оқыту технологияларының маңызы	101
<i>Нурова А.К., Оспанова Ш.Б.</i> Математика сабағында жеңіл ақыл-ойы кемістігі бар балалардың геометриялық түсініктерін қалыптастыру ерекшеліктері	105
<i>Нурова А.К., Куанышбаева И.Б.</i> Қіші мектеп жасындағы психикалық дамуы тәжелген балалардың оқуды оқыту сабағында монологтік сөйлеудің дамыту	109
<i>Муртазина А.М.</i> Реализация полиязычия в подготовке будущих воспитателей детского сада	113
<i>Садакбаева А.А., Бикенова Г.С.</i> Развитие мыслительной деятельности учащихся в рамках обновленного содержания образования	114
<i>Сайболова А.А.</i> Эффективность нравственного воспитания посредством уроков русского языка и литературы	118
<i>Саулембекова Р.М., Кабдушева А.Ж.</i> Формирование творческого потенциала личности через использование проблемно-поисковых заданий творческого характера	122
<i>Севостьянова С.С., Бродельщикова Л.Е.</i> Психолого-педагогическая коррекция эмоциональных нарушений у детей с задержкой психического развития	127
<i>Сулейменова Г.М.</i> Интертекстуальные связи в жанре литературной сказки	131
<i>Султанбекова А.Ж.</i> Интерактивті әдістің түрлері мен оларды сабактарда пайдаланудың мүмкіндіктері	136
<i>Таурбаева Г.У.</i> Химиядан есептер шығару әдістемесінің кейбір аспекттілері	139
<i>Ташеков Г.А.</i> Вузовское дополнительное образование в Саратовской области	143
<i>Ташекова А.Т.</i> К вопросу о научно-исследовательской деятельности курсантов и степени вовлеченности в ней научного руководителя	145
<i>Түлегенова М.А.</i> Русская периодическая печать конца XIX-начала XX века об организации перевозки крестьян-переселенцев в Казахстан	149
<i>Уаисова М.М., Бужинская Н.В., Васева Е.С.</i> Разработка и применение WEB-сайта для организации ежегодного международного конкурса по компьютерной графике	153
<i>Хатизов Е.И.</i> Рекомендации по созданию коллекции в этническом стиле	158
<i>Черникова А.А.</i> Адаптация учебных мигрантов, обучающихся в российских вузах путем выявления различий в культурных кодах	161
<i>Шалапина О.Б., Калинина А.А.</i> Театральное мастерство как один из способов повышения воспитательного потенциала студентов педагогических колледжей	164